

# Kultúra a náš svet

## Vízie a kontexty – Výzvy a priority

Konferencia pri príležitosti tvorby Stratégie kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030

Nová budova Slovenského národného divadla, Bratislava

### Správy z panelových diskusií prvého dňa konferencie

## Európska spolupráca ako katalyzátor kultúrnej politiky

16. 5. 2022

Hlavný organizátor konferencie:  
Ministerstvo kultúry  
Slovenskej republiky

Spolupráca: Inštitút kultúrnej politiky MK SR,  
Platforma pre kultúrny a kreatívny priemysel, OZ  
Stojíme pri kultúre,  
Slovenské národné divadlo

Panelové diskusie Strategické plánovanie – synergie a prax  
Kultúrna politika a štát – skúsenosti z medzinárodnej praxe (Terézia Rajniaková)  
Európska spolupráca ako katalyzátor kultúrnej politiky (Zuzana Kaliská)  
Strategické smerovanie Slovenska a kultúra (Erik Vilím)  
Synergie kultúrnej politiky územných samospráv (Zuzana Kaliská)

Konferencia Kultúra a náš svet (Vízie a kontexty – Výzvy a priority) bola využitou príležitosťou na diskusiu o vznikajúcej Stratégii kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030, ale predovšetkým o rôznych mierkach pohľadu na súčasnú kultúru, od globálnej perspektívy až po špecializované sektorové prístupy. Počas prvého dňa sa program zameriaval na vízie kultúry v súčasnom svete a na vykreslenie kontextu, v ktorom sa nachádza kultúra na Slovensku po tridsiatich rokoch samostatnosti. Téma strategického plánovania sa venovali popoludňajšie panelové diskusie a prezentácie venované spolupráci a možnostiam prepojenia rôznych strategických dokumentov. Na záver dňa zástupcovia prípravného tímu stratégie predstavili zámer a metódy svojej práce i možnosti participácie odbornej verejnosti. Druhý deň konferencie bol venovaný workshopom, v ktorých účastníci a účastníčky diskutovali o aktuálnych potrebách a výzvach v kultúrnych a kreatívnych odvetviach, a to v kontexte súčasných spoločenských, politických a environmentálnych zmien. Cieľom stretnutí bolo sformulovať aktuálne problémy kultúry a kultúrnej politiky a pokúsiť sa definovať priority, ktoré by kultúrna politika mala riešiť.

Dokumentáciu konferencie nájdete na stránke: [TU](https://www.kulturnepolitika.sk/).

## Panel 2

### Európska spolupráca ako katalyzátor kultúrnej politiky

Správu spracovala: Zuzana Kaliská, odbor mediálneho práva a audiovizie MK SR

Diskutovali: Mária Beňačková Rišková (Nový európsky Bauhaus), Lucia Dubačová (Európske hlavné mesto kultúry Trenčín 2026), Zuzana Duchová (Kreatívna Európa), Michal Hladký (Creative Industry Košice)

Moderovala: Zuzana Uličianska

Zuzana Uličianska otvorila panelovú diskusiu predstavením témy európskej spolupráce z pohľadu slovenských žiadateľov o podporu a načrtla problematiku nedostatočného čerpania zdrojov z grantových schém EÚ.

Zuzana Duchová pripomenula, že v KKP pracuje 8 miliónov ľudí v EÚ, pričom program Kreatívna Európa podporuje iba časť z nich a podstatná časť podpory preto stále musí prichádzať z národnej úrovne členských štátov. V troch podprogramoch programu Kreatívna Európa (Kultúra, MEDIA a Medzisektorová oblasť) presadzuje Európska komisia (EK) prioritné témy (inovatívne riešenia, rodová rovnosť, inklúzia, ekologizácia), pričom umelecká kvalita je samozrejmosťou súčasťou hodnotenia projektov. Podpora je rozdelená na horizontálnu – projektovú, sektorovú podporu, ako aj špeciálne iniciatívy Európskej komisie (ocenenie európskeho kultúrneho dedičstva, EHMK a iné). Kreatívna Európa plánuje prijať do programu aj tretie krajiny, rokuje sa o Ukrajine a ďalších kandidátskych štátoch. Počas obdobia rokov 2015 – 2021 Slovenská republika zaznamenala 12 % úspešnosť žiadateľov, čo predstavuje v porovnaní s ostatnými krajinami priemerný výsledok. Výsledok je iba orientačný vzhľadom na medzinárodné spolupráce zapájajúce subjekty z 3 – 5 rôznych krajín, ktoré na projektoch participujú. V Taliansku, ktoré je veľmi úspešné v počte podporených žiadostí, bola zriadená špeciálna agentúra, ktorá záujemcom poskytuje administratívnu podporu pre spracovanie projektov. Za zváženie by u nás stálo aj zavedenie značky pre projekty podporené z Kreatívnej Európy, aby sa ich žiadosti o chýbajúce financovanie zviditeľnili, keďže tento program slúži na spolufinancovanie a ráta s vkladom z iných zdrojov. Rokovania s riaditeľom FPU na túto tému už prebehli, no zatiaľ bez výsledkov. Európska pridaná hodnota je dôležitým hodnotiacim kritériom pre EK, preto kancelária CE Desk intenzívne informuje žiadateľov, aby sa uchádzali o podporu iba s projektmi, ktoré prinesú EÚ výsledky tiež v tejto oblasti. Podprogram Kultúra je napríklad zameraný aj na tému občianskej zodpovednosti, čo na Slovensku zatiaľ nie je veľmi popularizovaná oblasť.

Mária Beňačková Rišková predstavila iniciatívu Európskej komisie Nový európsky Bauhaus (NEB), ktorej sa začala venovať tesne po skončení svojho pôsobenia v Slovenskom centre dizajnu (príspevkovej organizácii MK SR), kde okrem iného mala skúsenosť s koordináciou

medzinárodného projektu spolupráce Interreg Rakúsko – Slovensko. V súčasnosti na projekt NEB nadväzuje jej iniciatíva Year of the Climate Care. NEB je kultúrny projekt zameraný na napĺňanie Európskej zelenej dohody v zmysle udržateľnosti a ekologizácie KKP. Do formovania programu sa zapojilo 18 európskych odborníkov, ktorí spolupracovali so Spoločným výskumným centrom Európskej komisie pri návrhoch vízií, partnerských organizácií, programov podpory (implementácia v už existujúcich programoch a výzvach, napr. Kreatívna Európa, Horizon Europe, Erasmus). Ekologická zodpovednosť presahuje do ďalších dôležitých tém a rieši napr. aj sociálne podmienky, verejné priestory a iné pridružené oblasti KKP. Mnohé projekty sa usporadúvajú networkingovým prístupom, t. j. zapájaním organizácií a ich spájaním do sietí, v súčasnosti v NEB participuje viac než 400 subjektov. Popularizácia NEB prebieha aj udeľovaním ocenení – kategórie opäť presahujú do viacerých oblastí KKP. Na záver prezentácie boli predstavené konkrétne projekty NEB, ktoré sa osvedčili aj pri pomoci ľuďom z vojnou postihnutej Ukrajiny (systém architekta Šigerua Bana). Michal Hladký prezentoval EHMK Košice z roku 2013 z pozície riaditeľa Creative Industry Košice. Počas EHMK vznikli projekty v hodnote viac ako 70 miliónov eur, pričom každé investované euro sa vrátilo na úrovni 1,60 eur. Výrazne bola vybudovaná infraštruktúra a viaceré objekty získali nové funkcie, napr. bývalé výmenníky doteraz slúžia miestnym komunitám. Creative Industry Košice pracuje s rozpočtom cca 7,5 mil. eur, pričom cca 30 % poskytuje mesto a 70 % pochádza z európskych zdrojov alebo vlastných príjmov. Z toho vyplýva aj obsah aktivít, ktoré organizujú – medzinárodné projekty pre miestne publikum, napr. vzdelávací program Eskalátor pre ľudí a organizácie v KKP, vedený medzinárodnými mentormi z krajín EÚ. Program rezidencií pre umelcov je ďalšou úspešnou iniciatívou, ktorá už od roku 2011 usporiadala viac než 140 umeleckých rezidencií. Podobný program usporadúva Creative Industry Košice pre ľudí pracujúcich v KKP, ktorí sa môžu zúčastniť mesačnej sťaže v jednom zo 7 partnerských kreatívnych centier, tzv. creative hubs, združených do siete. V súčasnosti participuje Creative Industry Košice aj ako odborný poradca pre Európsku komisiu pri príprave nových opatrení pre KKP, zároveň sú Košice od roku 2017 súčasťou siete UNESCO Creative Cities, ktorá udržateľnou formou združuje umelecké organizácie a šíri povedomie o inovatívnych postupoch v KKP. Ďalšou iniciatívou je program Košice 2.0, platforma na komunikáciu s mestom pre zlepšenie služieb občanom. Na záver predstavil uchádzanie sa Košíc o účasť v projekte European Institute of Innovation and Technology, ktorý združuje viac ako 100 organizácií a zameriava sa na inovácie a technologicky pokročilé riešenia. V prípade úspechu by v Košiciach vzniklo inovatívne centrum pre región V4 a prinieslo by mestu investíciu 150 miliónov eur do IT v KKP počas najbližších 15 rokov.

Lucia Dubačová priblížila nastávajúce aktivity v súvislosti s realizáciou projektu Európske hlavné mesto kultúry Trenčín 2026. Inšpiráciu čerpajú aj z úspechov Košíc, prípravný tím pozostáva z mestského úradu vrátane primátora, ako aj jednotlivcov z KKP. Predstavila časový plán procesov a hlavné princípy EHMK: medzinárodnosť, spolupráca sektorov, dlhodobá udržateľnosť, kvalita programu, inklúzia a participatívnosť, rozvoj kapacít a infraštruktúry.

Kritériá vychádzajú z požiadaviek Európskej komisie, zaujímavé je však ich zosúladienie so slovenským verejným obstarávaním, napr. kritériom kvality. Ďalšou výzvou je i zapojenie organizácií a subjektov, keďže sa často stáva, že komunikácia o niektorých témach naráža na prekážky v terminológii (v EÚ existujú zaužívané výrazy, u nás sa zatiaľ iba zavádzajú). Aktuálne komunikujú o nových riešeniach, napr. aj o priestorových možnostiach mesta: rokuje sa s predstaviteľmi ministerstva obrany v súvislosti s Okruhovým domom armády, ktorý je kultúrnym objektom a jedným z najreprezentatívnejších objektov s najväčšou divadelnou sálou v meste, preto by radi vrátili tento priestor kultúrnej komunite.

## Sumarizácia

Viaceré podporné schémy Európskej komisie poskytujú výraznú finančnú pomoc pre KKP na Slovensku, avšak stále existujú prekážky pri ich čerpaní slovenskými organizáciami, spôsobené najmä nedostatočnými finančnými zdrojmi na spolufinancovanie, slabou spolupracou s medzinárodnými partnermi, ako aj nastaveniami priorít a cieľov pre projekty podporované zo zdrojov EÚ, ktoré vo zvýšenej miere požadujú ekologickú udržateľnosť, inovatívnosť, inklúziu menšín a rodovú rovnosť príležitostí. Napriek všetkým menovaným prekážkam sa viacerým organizáciám v KKP darí realizovať kvalitné iniciatívy a podujatia s udržateľnými aktivitami, ktoré boli podrobne predstavené v prezentáciách. Veľké očakávania vzbudzuje aj EHMK 2026 v Trenčíne, ktoré je aktuálne v prípravnej fáze.